

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ

VALUE ORIENTATIONS OF INNOVATIVE PERSONALITY

У статті розглядаються особливості ціннісних орієнтацій осіб із високою інноваційністю. Інноваційність є загальною схильністю особистості до контакту з новизною, внутрішнім підґрунтям, передумовою стійкого й універсального опанування нововведень; виступає «ядерною» рисою інноваційного типу особистості. Інноваційність розглядається як здатність особистості до корисних перетворень середовища від стану звичної (хабітуальна) дійсності до оновленої (модернізована) через пошук та впровадження нововведень (ідеї, сенс, технології тощо); це здатність до конструктивного переструктурування взаємодії зі світом в умовах швидкоплинних змін. Формально-динамічний рівень властивості охоплює сукупність усіх ознак, які відображають: особливості виникнення і динаміку проявів інноваційності; силу внутрішніх інтенцій інноваційності та її формальні аспекти, що стосуються енергійності та різноманітності; ознаки, що виражають психологічну сутність інноваційності в системі психічної активності людини в емоційній, інтелектуальній і руховій сфері. Особливості ціннісно-орієнтаційної сфери інноваційної особистості розкриваються у сполученні таких показників, як: «пошук і насолода прекрасним», «пізнання нового у світі, природі, людині», «здоров'я», «високий соціальний статус і управління людьми», водночас найменш значущою є цінність «любов, кохання». Загалом, інноваційна особистість схильна до наполегливого впровадження та поширення нововведень, відрізняється вірою в ідеали краси, свободи, пізнання, здоров'я, налаштованістю й утвердження цілісності, конструктивності та раціональності, прагненням до успіху, лідерства. Проте їй не властиві ціннісні орієнтації гуманістичного спрямування, пов'язані з визнанням значущості людських стосунків, духовного зв'язку з іншою людиною.

Ключові слова: інноваційність, інноваційна особистість, нововведення, ціннісні орієнтації, цінності.

The article considers the peculiarities of value orientations of people with high predisposition to innovation. Innovation is a general tendency of personality to contact with novelty, internal basis, a prerequisite for sustainable and universal mastery of innovation; acts as a "nuclear" feature of the innovative type of personality. Innovation is seen as the ability of personality to useful transformations of the environment from the state of habitual reality to the updated (modernized) state through the search and implementation of innovations (ideas, meanings, technologies, etc.); it is the ability to constructive restructure of interaction with the world in the face of fleeting change. Formal-dynamic level of the quality covers the totality of all features that reflect: the peculiarities of the emergence and dynamics of manifestations of innovation; the strength of the internal intentions of innovation and its formal aspects related to energy and diversity; signs that express the psychological essence of innovation in the system of mental activity of man in the emotional, intellectual and motor spheres. Peculiarities of the value-oriented sphere of innovative personality are revealed in the combination of the following indicators: "search and enjoyment of the beauty", "cognition of the new in the world, nature, man", "health", "high social status and management", at the same time a value of "love" is least significant. In general, innovative personality is prone to persistent implementation and dissemination of innovations, has a belief in the ideals of beauty, freedom, cognition, health, a commitment to integrity, constructiveness and rationality, the desire for success. However, they do not have the value orientations of the humanistic direction, associated with the recognition of the importance of relations, the spiritual connection with another person.

Key words: predisposition to innovation, innovative personality, innovations, value orientations, values.

УДК 159.923 + 001.895
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.19.23>

Кузнєцова О.В.

к.психол.н., доцент, завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти
Комунальний заклад вищої освіти
«Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради»

Глобалізаційні виклики розвитку сучасного суспільства, докорінні перетворення соціальних систем та практик, стрімка технологічна трансформація призводять до помітного прискорення змін, що пронизують усі сфери соціального й особистого життя людини. Усе більше сучасна людина стикається з необхідністю опанувати нововведення, нові способи діяльності, змінювати життєві орієнтири. У процесі нарощування інноваційних змін роль та значення інноваційності як властивості особистості посилюються, а в періоди безпосереднього «зіткнення» з нововведеннями стають визначальними в конструктивному сприйнятті та взаємодії з ними. Водночас в умовах цілеспрямованого реформування

галузей суспільного життя зростає запит на пошук осіб з яскраво вираженою інноваційністю, які б ставали «агентами змін», активними впроваджувачами нововведень. Важливим є аналіз ціннісного світогляду таких осіб, зважаючи на те, що в соціальних структурах, які модернізуються, інноваційні особистості займають лідерські позиції, здійснюють істотний вплив на групи і колективи, визначають орієнтири для розвитку систем у майбутньому. Тому перед психологічною наукою постає завдання вивчення закономірностей становлення інноваційної особистості та дослідження особливостей її аксіосфери.

У науковій літературі поняття «інноваційна особистість» стало предметом аналізу із

60-х рр. ХХ ст. У більшості робіт інноваційна особистість розглядається як соціальний тип, поширення якого є передумовою посилення економічного зростання, розвитку підприємництва та накопичення капіталу [6; 12, с. 315–317; 16; 17, с. 439–444; 19]. Також наявні описи характеристик інноваційної особистості вказують на взаємопов'язаність рис і властивостей у феноменологічному просторі такого типу, який можна розглядати і як психологічний тип. Виокремлюються такі особливості інноваційної особистості: відкритість до експериментів, інновацій та змін; визнання плюралізму думок, існування різних поглядів; орієнтація на сьогоднішнє та майбутнє; упевненість та здатність долати життєві перешкоди; планування майбутніх дій для досягнення поставлених цілей; віра в можливість регулювання та прогнозування соціального життя; почуття справедливості стосовно винагороди за працю; висока цінність освіти; повага до гідності інших людей незалежно від статусної позиції [20]. Також вказується на такі риси: потреба у змінах, уміння позбутися влади традицій, визначати точки розвитку й адекватні їм соціальні механізми; наявність креативності як особистої якості та творчого (креативного) мислення; здатність знаходити ідеї і можливості їх оптимальної реалізації; системний і прогностичний підхід до відбору й організації нововведень; здатність орієнтуватися у стані невизначеності і визначати належний ступінь ризику; готовність до подолання перепон, що постійно виникають; здатність до рефлексії і самоаналізу [5]. Наведений перелік якостей вказує і на певні цінності, настанови, базові переконання, які відрізняють інноваційну особистість, отже, передбачається наявність комплексу ціннісних орієнтацій в її психологічному портреті.

Якщо розглядати інноваційну особистість саме як психологічний тип, доцільно було б звернути увагу на роль інноваційності як стійкої властивості особистості, яка, на нашу думку, є «стрижнем», «ядерною» властивістю такого типу, навколо якої організується своєрідний комплекс співвідносних властивостей і особистісних утворень.

У психології сформувався кілька підходів до розгляду інноваційності. Більшість дослідників розглядають цю властивість як психологічну характеристику суб'єкта інноваційної діяльності, що є детермінантою успішності інноваційних процесів. Вона відображає його компетентність у взаємодії з новими ідеями та технологіями, здатність їх приймати, доопрацьовувати, поширювати та впроваджувати [11; 18, с. 69]. Інша позиція представлена в роботах науковців, які досліджують у більш широкому контексті психологічні характеристики, що є основою для ініціювання інноваційної поведінки. Такий вид поведінки не пов'язаний

із виконанням конкретної діяльності, а розкриває форми взаємодії людини зі світом у процесі її саморозвитку [4; 7]. Так, інноваційність розглядається як інтегральна (системна) характеристика людини, що зумовлює ініціацію (породження) інноваційної поведінки, яка здійснюється як вихід за межі наявних настанов і поведінкових стереотипів та виникає в тих точках життєвого простору людини, у яких діють як мінімум три чинники: 1) можливості людини, що виявляються в її особистісному, духовному, творчому, інтелектуальному й іншому потенціалі; 2) середовище, що відповідає цим можливостям, тобто помічений ціннісно-смысловими «маркерами» простір, у якому можлива самореалізація; 3) готовність людини реалізувати свої можливості «тут і тепер» [7, с. 195]. У такому розумінні інноваційність виступає як здатність приймати новизну, мінливість світу, що сприяє створенню суб'єктом нових стратегій поведінки та діяльності для самореалізації, відповідно до ціннісних орієнтацій особистості.

Ми розглядаємо інноваційність як стійку властивість, здатність особистості до корисних перетворень середовища від стану звичної (хабітуальна) дійсності до оновленої (модернізована) через пошук та впровадження нововведень (ідеї, сенс, технології тощо); це здатність до конструктивного переструктурування взаємодії зі світом в умовах швидкоплинних змін. Інноваційність є загальною схильністю особистості до контакту з новизною, внутрішнім підґрунтям, передумовою стійкого й універсального опанування нововведень.

Вивчення співвідношення інноваційності з іншими властивостями дозволяє окреслити суттєві риси інноваційної особистості, зокрема встановити змістові характеристики її аксіосфери. На даному етапі дослідження ми зосереджуємо увагу на аналізі ціннісно-орієнтаційної сфери інноваційної особистості, яка становить один із компонентів аксіосфери, поряд із потребо-мотиваційною, діяльнісно-операційною, ціннісно-смысловую [15, с. 111]. Ціннісні орієнтації визначають шлях присвоєння особистістю духовного потенціалу суспільства, продуктивність перетворення культурних цінностей у стимули і мотиви поведінки, задають чи обмежують конструктивне поле реалізації її професійних рис-якостей в окремій діяльності, спілкуванні, учинках [15, с. 276].

Отже, на наш погляд, інноваційна особистість (особистість з яскраво вираженою інноваційністю як стійкою властивістю) є певним психологічним типом, що відрізняється усталеним сполученням рис і якостей, зокрема певним спектром ціннісних орієнтацій. З метою вивчення особливостей ціннісних орієнтацій інноваційної особистості нами організовано емпіричне дослідження, реалізоване

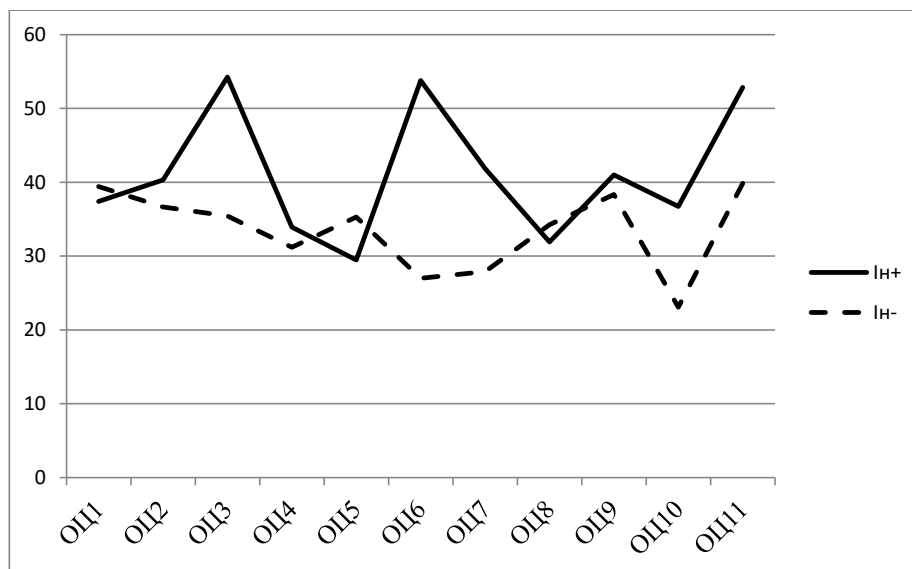
у три етапи (підготовчий, діагностичний, аналітико-інтерпретаційний). Комплекс психодіагностичних методик такий: «Методика діагностики формально-динамічних і якісних ознак інноваційності» О.В. Кузнецової [8]; «Методика діагностики реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнової [3]. На етапі оброблення й інтерпретації емпіричних даних застосовувалися методи якісного аналізу (метод «асів», метод «профілів»). Статистичний аналіз отриманих емпіричних даних здійснювався за допомогою програми SPSS for Windows 17.0. До вибірки увійшли студенти різних напрямів навчання Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Усього в дослідженні взяли участь 218 осіб.

У роботі вивчалися показники базового рівня інноваційності, формально-динамічного, виокремленого нами у структурі цієї властивості, розробленої на засадах континуально-ієрархічної моделі особистості, обґрунтованої О.П. Санніковою [13]. До *формально-динамічних характеристик* інноваційності належать ознаки, що відображають особливості виникнення та динаміку її проявів, появи та розгортання внутрішніх інноваційних інтенцій (потреба в пошуку новизни (далі – ППН); сила напруження, інтенсивність інтенцій до змінювання середовища (далі – СІ); широта, різноманітність інноваційних інтенцій (далі –

ШІ); легкість контакту з новацією, нововведенням (далі – ЛК); стійкість інноваційних інтенцій (далі – СтІ). *Якісні аспекти* інноваційності містять ознаки, що розкривають психологічну сутність цієї властивості в основних формах психічної активності: інтелектуальній, емоційній та руховій сферах. Відповідно виокремлюються когнітивний (далі – ККІ), емоційний (далі – ЕКІ) і поведінковий компоненти інноваційності (далі – ПКІ) [8].

У процесі якісного аналізу було сформовано групи осіб із високим (Ін⁺) (N = 31) та низьким (Ін⁻) (N = 21) рівнями інноваційності. У результаті проведеної роботи нами отримані дані про відмінності в цих групах між однойменними показниками ціннісних орієнтацій, а також про якісно-кількісне сполучення таких показників. На рис. 1. зображені отримані профілі ціннісних орієнтацій осіб із різними рівнями інноваційності.

Значення, відмічені на даному графіку, є середнім арифметичним значень конкретного показника, одержаних представниками досліджуваних груп Ін⁺ та Ін⁻. На осі ОХ відкладені показники ціннісних орієнтацій, на осі ОУ – значення показників, виражене у процентілях. Середня лінія ряду проходить через 50-й процентиль. Значення, що лежать у площині вище середньої лінії ряду, характеризують високий ступінь вираженості показника. Значення показників нижче середньої лінії ряду свідчать

Рис. 1. Профілі ціннісних орієнтацій осіб із різними рівнями інноваційності

Примітка. Тут і далі умовні позначення: ОЦ₁ – приємне проведення часу, відпочинок, ОЦ₂ – високий матеріальний добробут, ОЦ₃ – пошук і насолода прекрасним, ОЦ₄ – допомога і милосердя до інших людей, ОЦ₅ – любов, ОЦ₆ – пізнання нового у світі, природі, людині, ОЦ₇ – високий соціальний статус і управління людьми, ОЦ₈ – визнання і повага людей і вплив на оточення, ОЦ₉ – соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві, ОЦ₁₀ – спілкування, ОЦ₁₁ – здоров'я.

про слабку вираженість відповідних показників ціннісних орієнтацій.

Розташування профілів один до одного за низкою показників має «дзеркальний характер», що вказує на протилежні тенденції за однойменними показниками між порівнювальними групами. Для встановлення ступеня значущості розбіжностей між показниками ціннісних орієнтацій обох груп обстежених нами був застосований непараметричний t-критерій Ст'юдента; отримані значення показані в табл. 1.

Як видно з даних таблиці 1, статистично значущі відмінності між досліджуваними групами спостерігаються за показниками ЦО₆ – пізнання нового у світі, природі, людині, ЦО₇ – високий соціальний статус і управління людьми, які домінують у групі інноваційних осіб. Отримані відомості вказують на значущість саме цих ціннісних орієнтацій як маркерів розрізнення інноваційних осіб, схильних до спрямування інноваційної активності й інтенцій до перетворення дійсності через упровадження нововведень.

Аналіз кожного профілю дозволив виокремити ті ціннісні орієнтації, які переважно обстоюються, і які відкидаються представниками груп інноваційних і неінноваційних осіб. Групу осіб із низькою інноваційністю (Ін-), можна сказати, характеризують низькі значення запропонованих показників ціннісних орієнтацій. На це вказує розташування профілю повністю в зоні нижче середньої лінії ряду. Найменш значущими для осіб групи Ін- є такі ціннісні орієнтації: ЦО₁₀ – спілкування, ЦО₆ – пізнання нового у світі, природі, людині, ЦО₇ – високий соціальний статус і управління людьми, ЦО₄ – допомога і милосердя до інших людей, ЦО₈ – визнання і повага людей і вплив на оточення. Водночас профіль інноваційних осіб (Ін+) має більш розлогий характер, має «піки» у зонах і вище, і нижче середньої лінії ряду, що дозволяє описати ціннісні орієнтації,

що переважають, на утвердження яких спрямовані активність і самореалізація таких осіб. Також можна схарактеризувати ціннісно-орієнтаційну сферу інноваційних осіб із позиції найменш значущих вартостей.

Отже, інноваційну особистість вирізняє домінування ціннісних орієнтацій такого спектра: ЦО₃ – пошук і насолода прекрасним, ЦО₆ – пізнання нового у світі, природі, людині, ЦО₁₁ – здоров'я, ЦО₇ – високий соціальний статус і управління людьми. Отримані дані дозволяють характеризувати інноваційних особистостей як схильних до спрямування активності на пошук або створення гармонії, утвердження ідеалів краси, цілісності, творчості, свободи. Зазвичай такі орієнтації супроводжуються розвитком таких цінностей-властивостей, як мрійливість, ідеалістичність, пристрасність. У поведінці інноваційної особистості орієнтація на пошук і насолоду прекрасним може виявлятися у створенні або відшуканні ідей, технологій, які б дозволяли знімати, конструктивно вирішувати суперечності, що виявляються в тому чи іншому процесі, стороні буття, сприяти їх перетворенню як досягненню гармонії, досконалості і краси. Також інноваційні особистості характеризуються як охоплені бажанням пізнавати все більше нових сторін реальності, схильні занурюватися в нові знання, обирати саме нове у взаємодії зі світом. Це відрізняє інноваційних осіб як відкритих до змін та нової інформації людей, здатних швидко адаптуватися і гнучко використовувати нові стратегії. Зазвичай такі ціннісні орієнтації пов'язані із цінностями-ідеалами свободи. Це виявляється в домінуванні неупередженості сприйнятті дійсності, готовності відмовитися від звичного, зокрема й від прихильностей минулого. Наявність ціннісної орієнтації «здоров'я» у психологічному портреті інноваційної особистості вказує на визнання значущості бадьорості, життєвого тону, наснаги

Таблиця 1

Значення t-критерію Ст'юдента між показниками ціннісних орієнтацій у підвбірках, що порівнюються

Група Ін+ / група Ін-	Показники ціннісних орієнтацій, що порівнюються			
	ЦО1	ЦО2	ЦО3	ЦО4
t-критерій	-0,373	0,569	1,292	0,324
Група Ін+ / група Ін-	Показники ціннісних орієнтацій, що порівнюються			
	ЦО5	ЦО6	ЦО7	ЦО8
t-критерій	-1,406	2,176*	2,328*	-0,073
Група Ін+ / група Ін-	Показники ціннісних орієнтацій, що порівнюються			
	ЦО9	ЦО10	ЦО11	
t-критерій	0,158	1,465	0,235	

Примітка: 1) df = 50; 2) позначка «*» вказує на значущу відмінність (p ≤ 0,5); 3) додатний знак перед значенням t-критерію Ст'юдента означає, що даний однойменний показник за значенням вище в першій групі; від'ємний знак – на більше значення показника у другій групі

для справ, самореалізації. Інноваційна активність у своєму вияві передбачає долання стереотипів, бар'єрів, злам наявних моделей, що потребує доброго самопочуття, енергійності, здатності швидко відновлювати сили й успішно справлятися із хворобами. Водночас інноваційним особистостям властиві раціональність, амбітність, налаштованість на соціальний успіх, участь в управлінських процесах, бажання мати високе становище в соціальній структурі, здійснювати вплив на ту чи іншу сферу діяльності. Оскільки сучасний світ розвивається саме в напрямі інноваційного суспільства, цікавість, знання про інновації, здатність до їх створення та розповсюдження стають «пропуском» у світ технологій, бізнесу, управління, влади. З модернізацією тих чи інших сфер діяльності саме інноваційні особистості починають відігравати помітну роль у керуванні системами, визначенні траєкторій їхнього розвитку, опрацюванні й ухваленні рішень щодо трансформацій і змін. Прагнення до високого соціального статусу й управління людьми в поведінці інноваційних особистостей може виявлятися як ініціативність, домінантність, активна підтримка процесів перетворень, наполеглива праця для досягнення успіху, лідерство.

Для розуміння ціннісно-орієнтаційної сфери інноваційної особистості варто звернути також увагу на те, що не є для них спонуками, які мотивують. Серед найменш значущих переважають такі ціннісні орієнтації: ЦО₅ – любов, кохання, ЦО₈ – визнання і повага людей і вплив на оточення, ЦО₄ – допомога і милосердя до інших людей, ЦО₁₀ – спілкування. Цей перелік, загалом, відповідає найменш значущим цінностям протилежної групи – неінноваційних осіб. Отриманий факт вказує на загальні характеристики порівнювальних груп, які не залежать від рівня інноваційності і не регламентуються цим чинником. Єдина відмінність стосується такої ціннісної орієнтації, як «любов, кохання». Саме у групі осіб із високою інноваційністю ця цінність найменш затребувана, що вказує на дефіцит гуманістичної спрямованості таких особистостей. Ціннісне ставлення до любові, близьких стосунків передбачає визнання виняткової цінності іншої людини, готовність до саморозкриття, вияву своєї вразливості, духовну відкритість для іншого, прагнення до турботи, готовність до власного духовного саморозвитку. Таке напруження духовних сил, пов'язане з переживанням глибоких почуттів до іншої людини, що, за отриманими результатами, не виступає ціннісною основою соціальної поведінки інноваційних особистостей, що опосередковано вказує на індивідуалістичну ціннісну позицію. Ці дані доповнюють раніше отримані нами результати про зв'язки між показниками інноваційності як стилю мис-

лення та такими копінг-стратегіями, як конфронтація та дистанціювання [9].

Отже, інноваційна особистість схильна до наполегливого впровадження та поширення нововведень, відрізняється вірою в ідеали краси, свободи, пізнання, здоров'я, налаштованістю на утвердження цілісності, конструктивності та раціональності, прагненням до успіху, лідерства. Проте їй не властиві ціннісні орієнтації гуманістичного спрямування, пов'язані з визнанням значущості стосунків, духовного зв'язку з іншою людиною.

Дискусія. Отримані дані значною мірою співвідносяться з наявними в науковій психологічній літературі відомостями щодо зв'язку культурних цінностей суспільства й інноваційності особистості. Найбільш очевидним є домінування у психологічному портреті цінностей пізнання нового у світі, природі, людині, на що вказують більшість дослідників. Так, Н.М. Лебедева встановила, що з інновативними настановами прямо взаємопов'язані цінності відкритості до змін (самостійність, стимуляція), універсалізму і досягнення, зворотнo – цінності влади і традиції. Такі особливості близькі до універсальних, оскільки підтверджуються даними крос-культурних досліджень [10]. А.А. Бефані характеристикою ціннісно-мотиваційної сфери особистості як компонента інноваційного потенціалу особистості розглядає особливе ціннісне ставлення до реального світу як до постійно мінливого, безмежно різноманітного. Авторка вказує на потребу в невизначеності, новизні, потребу до всього підходити творчо, здійснювати проблематизацію звичних, знайомих ситуацій [2]. Підтвердженням переважання цінності «пошук і насолода прекрасним» в інноваційної особистості є дані біографічного дослідження професіоналів-новаторів, проведеного І.В. Пахно. Досліджувані вказували на наявність в юнацтві занять естетичного профілю, зокрема й пов'язаних із моделюванням, конструюванням [11]. Також отримані нами дані про індивідуалістичну спрямованість ціннісних орієнтацій інноваційної особистості не суперечать даним досліджень інших авторів. М.А. Белан вказує, що смисловим наповненням інноваційного потенціалу є цінності любові до своєї справи і внутрішньої свободи, значущі смислові утворення – стремління до нонконформізму, до індивідуального стилю інноваційної діяльності в межах своєї професії, до підвищення когнітивних навичок і креативності [1].

Водночас отримані нами дані дещо відрізняються від загальної картини, оскільки в літературі трапляються такі характеристики ціннісно-орієнтаційної сфери інноваційних осіб, які наближають їх до самоактуалізованих особистостей [2, с. с11]. Вказується орієнтація на дистанцію влади, намагання підтримувати

горизонтальні соціальні зв'язки [10, с. 14]. Результати проведеного нами емпіричного дослідження вказують на значущість високого соціального статусу й управління людьми для інноваційних осіб, тобто виразною є їхня спрямованість на певне місце в ієрархії, доступ до розподілу ресурсів. Водночас зовсім не притаманні виявились цінності глибоких стосунків («любов, кохання»), авторитету («визнання і повага людей і вплив на оточення»), соціального блага («соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві»). Ці факти вказують на своєрідний профіль кар'єроорієнтованої інноваційної особистості, для якої інноваційна активність не є джерелом саморозвитку, пізнання власного «Я» та «Іншого», соціального служіння, а виступає інструментом досягнення високого соціального статусу.

Висновки з проведеного дослідження.

Інноваційну особистість доцільно розглядати як психологічний тип, «ядерною» властивістю якого є інноваційність як стійка властивість особистості, навколо якої організується своєрідний комплекс співвідносних властивостей і особистісних утворень. Інноваційність розглядається як здатність особистості до корисних перетворень середовища від стану звичної (хабітуальна) дійсності до оновленої (модернізована) через пошук та впровадження нововведень (ідеї, сенс, технології тощо); це здатність до конструктивного переформування взаємодії зі світом в умовах швидкоплинних змін. Інноваційність є загальною схильністю особистості до контакту з новизною, внутрішнім підґрунтям, передумовою стійкого й універсального опанування нововведень. Ця властивість не є одномірною, має складну структуру, базовим рівнем якої є формально-динамічний. Формально-динамічний рівень охоплює сукупність усіх властивостей, ознак, які відображають: особливості виникнення і динаміку проявів інноваційності; силу внутрішніх інтенцій інноваційності та її формальні аспекти, що стосуються енергійності та різноманітності; ознаки, що виражають психологічну сутність інноваційності в системі психічної активності людини.

Виокремлюється певний спектр ціннісних орієнтацій, що пов'язані з інноваційністю. До їх числа належать: «пізнання нового у світі, природі, людині», «високий соціальний статус і управління людьми», «здоров'я», які прямо корелюють із формально-динамічними та якісними показниками інноваційності; «приємне проведення часу, відпочинку», «визнання та повага людей, вплив на оточення», «спілкування», які мають від'ємні зв'язки.

Найбільшою мірою диференційовані щодо рівня інноваційності ціннісні орієнтації «пізнання нового у світі, природі, людині», «високий соціальний статус і управління людьми», які

домінують у групі інноваційних осіб. Особливості ціннісно-орієнтаційної сфери інноваційної особистості розкриваються у сполученні таких показників, як: «пошук і насолода прекрасним», «пізнання нового у світі, природі, людині», «здоров'я», «високий соціальний статус і управління людьми», водночас найменш значущою є цінність «любов, кохання». Загалом, інноваційна особистість схильна до наполегливого впровадження та поширення нововведень, відрізняється вірою в ідеали краси, свободи, пізнання, здоров'я, налаштованістю на утвердження цілісності, конструктивності та раціональності, прагненням до успіху, лідерства. Проте їй не властиві ціннісні орієнтації гуманістичного спрямування, пов'язані з визнанням значущості людських стосунків, духовного зв'язку з іншою людиною, соціального служіння, розвитку суспільства.

Отримані в емпіричному дослідженні результати можуть бути основою для розроблення практичних заходів щодо розвитку інноваційності в педагогічних системах, зокрема й у процесі підготовки професіоналів. Подальше дослідження може бути спрямовано на пошук більш широкого кола параметрів аксіосфери інноваційної особистості, зокрема потребо-мотиваційної, діяльнісно-операційної, ціннісно-сміслової сфер.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белан М.А. Смысловое наполнение инновационного потенциала личности. *Психология в экономике и управлении*. 2015. Т. 7. № 1. С. 36–42.
2. Бефани А.А. Личность в ситуациях неопределенности и ее инновационный потенциал. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*. 2010. Т. 15. № № 11–12. С. 18–25.
3. Бубнова С.С. Ценностные ориентации личности как многомерная нелинейная система. *Психологический журнал*. 1999. № 20 (5). С. 38–44.
4. Власенко Ю.А. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса, 2003. 19 с.
5. Герасимов Г.И., Плюхин Л.В. Инновации в образовании : сущность и социальные механизмы. Москва, 1998. 136 с.
6. Гидденс Э. Последствия современности. Москва : Издательская и консалтинговая группа «Практикс», 2011. 352 с.
7. Ключко В.Е., Галажинский Э.В. Психология инновационного поведения. Томск : Томский государственный университет, 2009. 240 с.
8. Кузнєцова О.В. Результати розробки методики діагностики динамічних та якісних параметрів інноваційності. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія «Психологічні науки»*. 2017. № 2 (18). С. 118–124.
9. Кузнєцова О.В. Стратегіально-поведінкові кореляції інноваційності мислення. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції,

м. Переяслав-Хмельницький, 21 березня 2017 р. Київ : Талком, 2017. С. 136–139.

10. Лебедева Н.М. Ценности и отношение к инновациям: межкультурные различия. *Психологический журнал*. 2009. Т. 30. № 6. С. 81–92.

11. Пахно И.В. Инновационный потенциал личности как междисциплинарная категория. *Известия Иркутской государственной экономической академии*. 2013. № 4.

12. Роджерс Е. Дифузія інновацій. Пер. з англ. В. Старка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 591 с.

13. Санникова О.П. Эмоциональность в структуре личности. Одесса : Хорс, 1995. 334 с.

14. Фролов П.Д. Ментальні виміри інноваційної культури: досвід емпіричних досліджень. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія «Психологія»*. 2013. № 114. С. 190–194.

15. Фурман А.А. Психологія особистості : ціннісно-орієнтаційний вимір : монографія. Одеса ; Тернопіль : ОНПУ ; ТНЕУ, 2016. 312 с.

16. Шевченко В.Н. Инновационная личность как социальный тип. *Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия «Философия. Социология. Право»*. 2010. № 2 (73). Вып. 11. С. 31–51.

17. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества. Пер. с польс. С.М. Червонной. Москва : Логос, 2005. 664 с.

18. Яголковский С.Р. Психология инноваций : подходы, модели, процессы : монография. Москва : НИУ ВШЭ, 2010. 272 с.

19. Hagen E. On the Theory of Social Change. Homewood, IL : Dorsey Press, 1962. 127 p.

20. Inkeles A., Smith, D.H. Becoming modern : Individual change in six developing countries. Harvard University Press, 1974. 437 p.